

În ziua în care avea să fie omorât, Santiago Nasar se sculă în zori la cinci și jumătate, pentru a aștepta vaporul cu care sosea episcopul. Visase că străbătea o pădure de ficuși uriași, unde se cernea o burniță fină și, preț de o clipă, a fost fericit în vis, dar, deșteptându-se, se simți stropit de găinaț din cap până în picioare. „Întotdeauna visa copaci“, îmi spuse Plácida Linero, maică-sa, evocând, douăzeci și șapte de ani mai târziu, amănuntele acelei zile nefericite de luni. Cu o săptămână înainte, visase că era singur într-un avion de staniol care zbura fără să se izbească printre migdali“, îmi spuse. Avea o faimă temeinic câștigată de tălmăcitoare fără greș a viselor altora, dacă îi erau povestite pe inima goală, însă nu deslușise nici un semn rău în cele două vise ale fiului ei, și nici în celelalte, tot cu copaci, pe care el i le povestise în diminețile de dinaintea morții.

Nici Santiago Nasar nu luă visul ca pe o prevestire. Dormise puțin și prost, fără să-și mai scoată hainele, și se trezi cu durere de cap și cu un gust de cocleală în cerul gurii, pe care le-a pus, firește, pe seama chefului de la nunta ce se prelungise până după miezul nopții. Nenumăratele persoane întâlnite pe drum de când plecase de acasă la șase și cinci și până ce fusese înjunghiat ca un porc, un ceas mai târziu, și-l aduceau aminte puțin adormit, dar binedispus, spunându-le tuturor, ca din întâmplare, că era o zi minunată. Nimeni nu era sigur dacă nu cumva se referea la starea vremii. Mulți erau de aceeași părere, amintindu-și că era o dimineață strălucitoare, cu o briză dinspre mare ce adia printre plantațiile de bananieri, cum era de așteptat într-un februarie frumos din epoca aceea. Însă majoritatea susținea că era un timp funest, cu un cer tulbure și apăsător, cu un miros pătrunzător de apă stătută și că în clipa nenorocirii cădea o ploaie mărunță ca aceea văzută de Santiago Nasar în pădurea din vis. Eu încercam să-mi vin în fire după petrecerea de nuntă în poala divină a Mariei Alejandrina Cervantes, și abia dacă m-a

trezit dangățul clopotelor sunând alarma, căci eu am crezut că băteau în onoarea episcopului.

Santiago Nasar își puse o pereche de pantaloni și o cămașă de in alb, ambele neapretate, la fel cu cele pe care le îmbrăcuse cu o zi înainte, la nuntă. Erau haine de sărbătoare. De n-ar fi fost din pricina sosirii episcopului, și-ar fi pus costumul kaki și cizmele de călărit cu care se ducea în fiecare luni la *Divinul Chip*, ferma moștenită de la tatăl lui și pe care el o administra cu nespusă pricepere, deși fără prea mult succes. La pădure purta la brâu un Magnum 357, ale cărui gloanțe blindate, așa cum spunea el, puteau omorî un cal spintecându-l în două. În sezonul de potârnicchi își lua și uneltele de vânătoare. Mai avea în dulap o pușcă Malincher Shönauer 30.06, una Holland Magnum 300, o Hornet 22 cu lunetă cu țevă dublă și o carabină Winchester cu repetiție. Întotdeauna dormea ca părintele lui, cu arma ascunsă în fața de pernă, dar în ziua aceea, înainte de a pleca de acasă, îi scosese gloanțele și o puse în sertarul de la noptieră. „Niciodată n-o lăsa încărcată“, îmi spuse maică-sa. Eu o știam, și mai știam și că

păstra armele într-un loc și ascundea muniția în altul, foarte depărtat, astfel ca nimeni să nu cedeze ispitei de a le încărca în casă. Era un obicei înțelept impus de către tatăl lui din dimineața aceea când o slujnică a scuturat perna ca să-i scoată fața și pistolul s-a descărcat izbindu-se de pardoseală, iar glonțul distruse dulapul din cameră, străbătu peretele salonului, țâșni cu un zgomot ca pe câmpul de luptă prin sufrageria casei vecine și făcu praf un sfânt de ghips în mărime naturală de pe altarul cel mare al bisericii, în celălalt capăt al pieței. Santiago Nasar, pe atunci copil mic, n-a uitat în veci incidentul acela care i-a fost învățătură de minte.

Ultima imagine pe care maică-sa o păstra despre el a fost trecerea-i grăbită prin dormitor. O trezise când se străduia să găsească pe dibuite o aspirină în dulăpiorul cu medicamente din baie, și ea a aprins lumina și l-a văzut ivindu-se în prag cu paharul de apă în mână, cum avea să și-l amintească pentru totdeauna. Santiago Nasar i-a povestit atunci visul, dar ea n-a luat aminte la copaci.

– Toate visele cu păsări înseamnă sănătate de fier, zise.

Îl văzuse din același hamac și din aceeași poziție în care am găsit-o eu, vlăguită în ultimele tresăriri ale bătrâneții, când m-am întors în satul acela uitat, încercând să recompun din atâtea cioburi împrăștiate oglinda spartă a memoriei. Abia dacă mai deslușea formele în plină lumină și avea frunze tămăduitoare la tâmpile împotriva durerii de cap eterne, pe care i-o lăsase fiul ei trecând ultima oară prin dormitor. Stătea pe o parte, ținându-se de sforile de la capul hamacului pentru a încerca să se ridice, și în penumbră stăruia mirosul de cristelniță, același care mă descumpănise și în dimineața crimei.

Abia am apărut în pragul ușii, că m-a și confundat cu amintirea lui Santiago Nasar. „Stătea acolo“, îmi zise. Avea costumul de in alb spălat doar cu apă, pentru că avea pielea atât de gingașă că nu suporta foșnetul apretului.“ A rămas un lung răstimp în hamac, mestecând semințe de cardamon, până când i s-a destrămat iluzia că i se întorsese feciorul. Atunci suspină: „A fost bărbatul vieții mele“.

Eu l-am văzut în memoria ei. Împlinise douăzeci și unu de ani în ultima săptămână a lui ianuarie, era zvelt și palid și avea pleoapele arabe și părul cârlionțat al părintelui său. Era unicul copil al unei perechi căsătorite de conveniență, care n-a cunoscut nici o clipă de fericire, însă el părea fericit cu tatăl lui până acesta a murit subit, cu trei ani mai înainte, și a continuat să pară la fel cu mama-i singuratică, până în luna morții lui. De la ea a moștenit instinctul. De la tatăl lui deprinsese din fragedă vârstă mânuirea armelor de foc, dragostea pentru cai și dresarea șoimilor de vânătoare, și tot de la el învățase și marile virtuți ale curajului și prudenței. Între ei vorbeau în arabă, dar nu și de față cu Plácida Linero, ca să nu se simtă exclusă. N-au fost văzuți niciodată în sat purtând vreo armă, și singura dată când și-au adus șoimii dresați a fost pentru o demonstrație la un târg de binefacere. Moartea tatălui l-a obligat să se lase de învățătură după terminarea școlii secundare, pentru a se ocupa de ferma familiei. Prin propriile merite, Santiago Nasar era vesel și pașnic, și avea inima bună.

În ziua în care avea să fie omorât, maică-sa crezu că el încurcase data, văzându-l îmbrăcat în alb. „I-am adus aminte că era luni“, mi-a spus ea. Însă el o lămuri că se îmbrăcase în haine de sărbătoare pentru cazul în care ar avea prilejul să-i sărute inelul episcopului. Ea nu păru interesată defel.

– Nici măcar n-o să coboare de pe vapor, îi zise. O să schițeze o binecuvântare de obligație, ca întotdeauna, și o să plece cum a venit. Urăște satul ăsta.

Santiago Nasar știa că era adevărat, dar fastul bisericesc exercita asupra-i o fascinație irezistibilă. „E ca la cinema“, îmi spusese odată. În schimb, tot ce o interesa pe maică-sa în legătură cu sosirea episcopului era ca pe feciorul ei să nu-l ude ploaia, căci îl auzise strănutând în timp ce dormea. Îl sfătui să-și ia o umbrelă, dar el îi făcu un semn de rămas-bun cu mâna și ieși din cameră. A fost ultima oară când l-a văzut.

Victoria Guzmán, bucătăreasa, era convinsă că nu plouase deloc în ziua aceea, și nici în toată luna februarie. „Dimpotrivă“, îmi spuse când m-am dus s-o văd, cu puțin timp înainte de

moartea ei. Soarele începea să dogorească mai devreme decât în august.“ Stătea și spinteca trei iepuri pentru masa de prânz, înconjurată de câinii care gâfâiau întruna, când Santiago Nasar intră în bucătărie. „Întotdeauna se deștepta tras la față, ca după o noapte proastă“, își amintea, fără urmă de afecțiune, Victoria Guzmán. Divina Flor, fata ei, care tocmai începea să înflorească, îi servi lui Santiago Nasar o ceașcă mare de cafea fără zahăr cu o picătură de rachiu de trestie, ca în fiecare luni, spre a-l ajuta să-și vină în fire după corvoada de peste noapte. Bucătăria imensă, cu șopotul focului și găinile adormite pe stinghii, avea un aer tainic. Santiago Nasar mai mestecă o aspirină și se așeză să bea cu sorbituri domoale ceașca de cafea, gândindu-se alene, fără a-și lua ochii de la cele două femei care scoteau măruntaiele iepurilor. În ciuda vârstei, Victoria Guzmán arăta neschimbată. Fata, încă puțin cam sălbatică, părea sufocată de năvala simțurilor ce i se trezeau. Santiago Nasar o prinse de încheietura mâinii când ea dădu să-i ia ceașca goală.

– Ți-a cam venit vremea să fii îmblânzită, îi zise.

Victoria Guzmán îi arătă cuțitul însângerat.

– Dă-i drumul, albule! îi porunci grav. Cât trăiesc eu, n-ai să te atingi de ea.

Fusese sedusă de Ibrahim Nasar în floarea adolescenței. Făcuse dragoste cu ea pe furiș ani în șir, prin grajdurile fermei, și o luase acasă ca slujnică atunci când patima i se stinse. Divina Flor, care era fiica unui soț mai recent, se știa hărăzită patului tainic al lui Santiago Nasar, și gândul acesta îi stârnea o neliniște prematură. „Nu s-a mai născut bărbat ca el“, îmi spuse, acum grasă și ofilită, înconjurată de copiii din alte legături de dragoste. „Era leit tatăl său, îi răspunse Victoria Guzmán. Un nemernic“. Însă nu și-a putut înfrâna o tresărire de spaimă amintindu-și oroarea lui Santiago Nasar când ea smulsese cu putere măruntaiele unui iepure și aruncase la câini mațele aburinde.

– Nu fi barbară, îi zise el. Închipuiește-ți că ar fi o ființă omenească.

Victoria Guzmán avu nevoie de aproape douăzeci de ani ca să înțeleagă de ce un bărbat

deprins să omoare animale neajutorate a simțit pe neașteptate asemenea oroare. „Sfinte Dumnezeule, a exclamat înspăimântată, deci toată povestea aceea a fost o prevestire!“ Totuși, adunase în ea atâta furie până în dimineața crimei, încât continuă să îndoape câinii cu mațele de la ceilalți iepuri, numai pentru a-i strica lui Santiago Nasar gustarea. Așa stăteau lucrurile când întregul sat se trezi la urletul cutremurător al vaporului cu care sosea episcopul.

Casa era un fost depozit cu un singur etaj, cu pereții din scânduri negeluite și acoperiș de tablă în două ape, deasupra căruia se roteau vulturii pândind resturile din port. Fusese construit pe vremea când fluviul era atât de primitiv, încât multe corăbii de pe mare și chiar câteva nave de cursă lungă se aventurau până aici prin mlaștinile estuarului. Când a venit Ibrahim Nasar odată cu ultimii arabi, la sfârșitul războaielor civile, vasele de pe mare nu mai puteau ajunge acolo din pricina capriciilor fluviului, iar depozitul fusese părăsit. Ibrahim Nasar îl cumpără pe mai nimic pentru a deschide o

prăvălie cu marfă de import pe care n-a deschis-o niciodată, și numai când era în prag de însurătoare l-a transformat în casă de locuit. La parter făcu un salon bun la toate, și în fundul curții construi un grajd pentru patru cai, odăile servitorilor și o bucătărie de vară cu ferestrele spre port, pe unde pătrundea veșnic mirosul pestilențial al apei. Singurul lucru pe care-l lăsă neatins a fost scara în spirală, salvată din cine știe ce naufragiu. La etaj, unde odinioară se aflau birourile vămii, făcu două dormitoare mari și cinci cămăruțe pentru puzderia de copii pe care se gândea să-i aibă și ridică un balcon de lemn deasupra migdalilor din piață, unde Plácida Linero se așeza în după-amiezile de martie să-și aline singurătatea. În față păstră doar poarta principală și mai făcu două ferestre mari, cu zăbrele strunjite. Păstră și poarta din spate, înălțând-o doar puțin pentru a putea trece călare și folosi în continuare o parte din vechiul chei. Aceasta a fost întotdeauna poarta cea mai întrebuințată, nu numai pentru că ducea direct la grajduri și la bucătărie, ci și fiindcă dădea în strada portului cel nou fără să mai fie nevoie să treci